

Kapitan Žar

ali

Kleč v Tihem morju.

Povest za mladino.

S slikami v barvotisku.

Založil L. Schwenfner v Ljubljani.

1906.

Natisnil A. Slatnar v Kamniku.

Vsebina.

	Stran
I. Na morje	1
II. Na krovu „Morske lastavice“	12
III. V Braziliji. — Boj z morskimi razbojniki	17
IV. V viharju in sili	24
V. Goreča ladja	32
VI. Na samotni skalni kleči	38
VII. „Morska lastavica“ splava	46
VIII. Na splavu	50
IX. Rešeni	55

I.

Na morje!

Sijalo je krasno poletno jutro, ko je stopal še ne šestnajstleten dečko po ozki gozdni poti, ki je peljala od male vasi v gore, ki so se vlekle ob desnem bregu reke Hudson. Na ovinku je postal, si odrezal potno palico od mladega grma in se obrnil, da vidi še enkrat kraj, ki ga je zapuščal. Dosti prijateljev ni imel tam, ni imel ljubeče matere, ki bi ga gojila in hranila, in skrbna očetova roka mu ni kazala poti, po kateri naj bi hodil skozi dolgo življenje. Ni zapustil bratov, niti sester, a očeta, ki je bil vedno osoren in neprijazen ž njim, so mu včeraj pokopali. Culico v roki je korakal zopet drugam in samo ob robu gozda je sedel na kamen, da še enkrat vidi koč, ki je bila njegovo bivališče.

Dolgo časa je gledal proti malim, z deščicami kritim hišam, solze so mu lile iz oči in padale po bledih licih.

Ali vse mine, bolest in veselje, skrb in žalost. Izjokal se je dečko prav iz sreča, se otešil in si oprostil prsi vsega, kar jih je težilo, in česar še niti popolnoma razumel ni. Potem pa je vstal, vrgel zopet culico črez pleča in krepko korakal naprej, kjer so

mu novi vtisi kmalu pregnali iz duše žalostne slike in mu posušili solze raz lice.

Ali kam sedaj? Napotil se je iz ameriške naselbine, kamor je prišel njegov oče pred tremi leti iz Kranjskega, da si onstran morja v daljni tuji deželi poišče srečo.

Dečko se je spominjal z žalostjo v duši svoje slovenske domovine, kjer je preživel svoja najkrasnejša, otročja leta. To so bili časi sreče, ko je sijalo solnce tako lepo, kakor nikoli pozneje, ko so mu solnčni žarki lili radost in veselje v mlado, zadovoljno srce. Po bregovih in poljanah je tekal v krogu svojih tovarišev, ki so se zbirali vsako jutro sredi vasi, ležeče v mirnem gorskem zakotju. V svoji nedolžni razposajenosti niso mislili na drugi dan, da je le trenotek jasen in čist, in je zlato obzorje.

A vstalo je žalostno jutro. Že dalj časa je opazal deček, da pri hiši ni vse v redu. Domačijica, lastnina njegovih staršev, je bila sicer mala, a jako prijazna. Slamnata streha je krila njegov rodni dom, in na ograjenem vrteu tik praga so cvetele poletu visoke rože. Negovala jih je njegova mati, preskrbna in tiha ženica, a zadnji čas so bile njene udane oči često polne solz, da so se izlivale po bledem licu. Ob takih časih je hodila na vrtec k rožnim grmom in vračala se je vedno vedrejšega obraza. Potem pa je vzela vedno njega v naročje, in vroče matrne solze so mu kapljale na lice.

A tisto jutro mu je ostalo v bridkem spominu. Oče se je navsezgodaj odpeljal od doma, mati se je obračala v stran in tajila solze, ki so ji siloma vrele

na dan, ter dušila jok, ki ji je stresal prsi. Deček se ji je približal in vprašal:

„Mamica, kaj vam je, da jokate?“

„Moj ljubček, ako ti tudi povem, ne boš razumel.“ In zopet je glasno zajokala. Dečku ni šlo v glavo, kako bi tega ne mogel razumeti, kar mamico tako žalosti. Zato je nedolžno omenil:

„Zakaj ne? Ali je vrana odnesla piščeta?“

Na to otročje vprašanje pa se je materi razjasnilo lice, objela ga je, in v smehu so ji sijale solze.

„Vse večja nesreča nas čaka. Prodano nam bo vse. Še danes pridejo možje iz mesta, da vse popišejo in precenijo. Vse pojde na dražbo, in hiša, hlev, v hlevu kravica, vrt in njiva, vse nam bo prodano.“

„Zakaj? Saj je vendar naše!“ Deček je zajokal in spregovoril nevede veliko očitanje zoper ljudi, ki mu hočejo vzeti očetov dom.

„Bilo je naše. Sedaj je vse zadolženo. O, kako smo nesrečni!“

Bilo je dopoldne. Solnce je teklo enakomerno svoj pot po visokem nebeškem polju, ko so ljudje od vseh strani napolnili vrtič pred dečkovim domom. Pel je boben, in nek človek v dolgem, rjavem plašču je izklicaval cene in se drl na vse pretege. Popoldne se je vrnil oče, bil je ves upehan in potr. Z materjo sta dolgo govorila; razumel je le toliko, da hoče oče nekam stran. „Tukaj še pošteno umreti ne moreš!“ Te besede je slišal zaporedoma. Ko je šlo zvečer solnce za goro, je obsevalo tožno z zadnjimi žarki malo koč, v kateri so trije stanovalci obžalovali izgubo svojo in se poslavljali za vedno od rodni tal.

„A kaj bo z našim Borisom?“ se je obrnila dečkova mati k možu.

Oče je gledal v kot, potem se ozrl nanj in temno rekel: „Kaj bo z njim, ve samo Bog. Hujše se mu ne more goditi, kakor se je meni.“

Deček še ni čutil, kako velik, odločilen hip je prišel, ko se je odpravljaj v tuji neznani svet. Nastopili so vsi trije potovanje, najprej po železnici, kjer jih je čakalo nebroj neprijetnosti. Predno so stopili na ladjo, je Borisova mati vsled vednih skrbi, žalosti in strahu pred bodočnostjo tako oslabela, da se je bilo bati za njeno življenje. Na morju pa je nevarno zbolela. Tresla jo je mrzlica, in začelo se ji je blesti v glavi. Vedno je klicala Borisa in jokala obupno in pretresljivo.

„Ti moj golobček, ti beli golobček“, je klicala sina. „Zleti na moje srce! Razkljuvala si bom prsi, dam ti piti svoje srčne krvi, da ne umrješ gladu in žeje . . .“

Božala ga je po lasih in blagoslavljala s tresočo roko. A bolezen je vedno bolj napredovala, in tretji dan vožnje po morju je umrla. V zadnjih trenutkih pred smrtjo se ji je povrnila zavest; ni več jokala, temveč le s tihim, udanim glasom govorila Borisu, naj bo vedno, kjerkoli bo v življenju, priden in pošten. Vedno naj ostane veren in zvest sin svoje domovine. Svet naj mu bo spomin njegovih očetov, ter naj nikdar ne pozabi svoje slovenske domovine, one zemlje, ki je bila raj njegove mladosti. Vedno tišje so postajale njene besede, in ugasnila je mirno, brez smrtnega boja. Zaprle so se ji oči in več niso

spregledale. Boris je izgubil mater. V dno mladega srca ga je to pretreslo, in tedaj je prvokrat začutil v življenju, kaj je gorje, ki mu ni leka na vesoljnem svetu. Bil je še otrok, a že je vedel, da je nenadomestljiva ta njegova izguba, in bol njegova je rastla. In kako bolno, pekoče je bilo čuvstvo, ko so drugi dan po smrti zavili mornarji mrtvo truplo v vrečo in po kratkem govoru ter cerkvenem blagoslovu, ki ga je opravil navzoči duhovnik, spustili v morje. Jokal je neutolažljivo in naslanjaje se na očeta gledal solznih oči v mrzle, zelene valove, ki so peneč se in šumeč objeli v svoje naročje njegovo nesrečno mamico.

Ostal je sam z očetom, ki je postajal vedno čmernejši. Stopili so na ameriška tla, in začela se je borba za vsakdanji kruh. Prve dni še ni bilo sile novima Američanoma, a treba je bilo iti takoj za zaslužkom. Na severu Združenih držav so odkrili tedaj nov rudokop, in od vseh strani sveta so drli podjetni in srčni ljudje, da si nabere hitro bogastva. Tudi Borisov oče jo je mahnil v ono smer, odkoder so prihajali glasovi o čudovitih podzemeljskih zakladih. Prišel je tja, a spoznal takoj, da priti do premoženja ni tako lahko. Za to je treba premetenosti, zvijač, katerih ni zmožen preprost pošten človek. Sreča mu ni bila mila; kamorkoli se je obrnil, že ga je kdo izpodrinil. Vsled vednih neuspehov mu je upadel pogum, izgubil je veselje do dela in življenja. Ko je umrl, ni zapustil sinu ničesar. Žalost vsled neizpolnjenih nad in upov ga je gnala v grob.

Po smrti očetovi ni vedel Boris nikamor; samo proč je hotel, kam, to mu je bilo vseeno. Prišel je

kmalu na široko cesto in se ogledal, kje je pravzaprav, kam ga pelje pot. Popolnoma zadovoljen je bil ob pogledu, da ima lepo reko Hudson na svoji strani in da gre ob njej navzdol. Kako brzo so plavali čolni s svojimi snežno-belimi jadri po blesteči se reki! O, kako lep je bil razgled, ko je stopal poleg njih po prašni cesti.

„Tudi jaz bi se peljal rad na takšni ladji“, je dejal poltiho zase in se skoro ustrašil, ko je zaslišal tik zraven sebe besede: „Zakaj pa ne?“ Tako zatopljen v misli je bil, gledaje na raznovrstne ladje, da ni niti opazil pomorski oblečenega moža, ki je sedel na hrastovem deblu poleg pota in opazoval z daljnogledom ladje, ki so plule po reki ali se zibale, zasidrane na valovih.

„Zakaj pa ne, dečko?“ je ponovil mož. Obstal je, skoro prestrašen, pred njim in mu pogledal v lice.

„Ako ima človek veselje do slane vode, ne sme bežati pred njo in laziti po suhem; to ni nikoli dobro.“

„Ali jaz sem se hotel samo po reki navzdol peljati, da pridem hitrejšje z mesta“, je rekel dečko.

„Torej samo kot popotnik“, je zaklical zasmehljivo pomorščak, „samo kot popotnik? A, vraga, mislil sem boljše o tebi! Kakšen rojak pa si?“

„Slovenec!“

„In kako ti je ime?“

„Boris Draginič.“

„Kdo so tvoji starši?“ je vprašal mornar dalje, ki se je zanimal za mladeniča.

„Mrtvi so, oba sta mi umrla“, je rekel Boris žalostno: „očeta so mi še-le včeraj pokopali!“

„In ti hočeš sedaj v daljni svet? In morda niti ne veš, kam?“ je nadaljeval mornar in položil Borisu, ki je žalostno povetil glavo, roko na ramo.

Dečko je vzdihnil, ker so mu tujčeve besede vzbudile žalostni glas v prsih. Mornar pa je čutil, da je zadel pravo, in smehlja se nadaljeval: „Glavo pokonci, moj dečko, glavo pokonci! Za dežjem pride vedno solnce, pravi star, dober pregovor, in noben veter ni tako slab, da bi komu ne koristil. — Ali vidiš tu spodaj ono lepo ladjico z belim robom ob krovu? Na njej se lahko pelješ, če te veseli. Ali ne kot malovreden popotnik, temveč kot vrl mornar, kakršen še lahko postaneš.“

„Ali jaz se prav nič ne spoznam na morju“, je rekel Boris, pol v strahu, pol v veselju. Zunaj v širnem svetu med samimi tujci nas že vsaka najmanjša nada do zaslužka pomiri in vzbudi v srečnem sladkem pokoj. Tu pa se je odklenilo pred njegovo dušo nenadoma jasno obzorje in kazalo stezo njegovemu življenju, na katero še ni mislil doslej, ki pa ima toliko vabljivega za mlado srce. Saj tako je z nami, zlasti kadar smo še mladi; vsak, tudi najtežavnejši stan nam kaže samo svoje solnčne strani, ako si ga zaželimo.

In prav tako je z morjem. — Ako stojimo na bregu in vidimo srebrno se blesteča jadra švigati po širni modri plani, se vtopimo v življenje onkraj morja, kamor prijadra čolnič in se ustavi v luki, ob-

senčeni od velikih palm. Domišljija nam pričara pred oči divje rjavokožce, ki radovedni privro od vseh strani, prineso raznih stvari in jih zamenjavajo s pisano drobnjavo, ničvrednim steklenim blagom, ki ga opazijo pri nas. In potem začne nemirno biti srce v prsih in natihem si mislimo: „O, ko bi se mogel popeljati čez prostrano, lepo morje v tuje, krasne dežele! O, kako divno mora biti se zibati in plesati na valujočem morju!“

A v bližini? Ah, tedaj skopni malone vse skupaj, in začetkoma tako blesteče strani mornarskega življenja so nazadnje podobne malim kresnicam v temnem grmovju ali morski vodi, ki se v temni noči svetlika in žari, a če jo zajamemo v majhno vedro, se spremeni v motno tekočino. Veličastna ladja puhti od blizu neprijeten vonj po smoli, na krovu leže razmetane vrvi in kosi lesa, in zibanje ladje postane mučno in strašno, da človek nehote zaželi trdnih tal pod nogami.

Boris pa do sedaj še ni videl tega temnega ozadja, morje mu je še bilo skrivnostna uganjka, in čim dalje je opazoval ladjo, tem bolj ga je vabila k sebi, da bi odplul na njej z razpetimi jadri v širni svet.

„Ali jaz se prav nič ne spoznam na morju“, s temi besedami je povedal, da bi se vseeno ne branil zaplavati po sinji poljani.

„Se že naučiš, moj dečko“, se je smejal pomorščak in ga potrkal še enkrat po rami. „Se že naučiš, kakor so se naučili drugi, ki so imeli manj srečnosti kakor ti in tudi niso nič poznali morja, a so

postali vrli morski mladiči. Na svetu se lahko vsega naučiš, in biti mornar, ni nikaka umetnost, čeprav se je treba s početka oprijeti z obema rokama. Ali življenje je veselo zunaj na morju, življenje, ki ti bo ugajalo! In ko boš pol leta pri nas, niti ne boš hotel več na suho. No, ali greš z menoj?"

Boris je pogledal možu v oči in si ogledal natančnejše njegovo postavo. Dozdaj je opazoval samo ladjo, belo ladjo, ki je imela postati njegov novi dom.

Bil je široke, krepke postave; oblečen je bil v navadno mornarsko obleko, višnjev jopič, široke bele hlače in pokrit z nizkim, širokokrajnim klobukom, na katerem je frfotal črn trak. Široko obličje je kazalo, da je mož odkrit in pošten, in res se mu ni mogla obetati nobena korist, ako privabi dečka. Zdelo se je, da se mornar na tihem smeje, ker je Boris tako dolgo odlašal z besedo. Ali mož od sinjega morja ne sme misliti, da je boječ, in hitro je bil sklep storjen.

„Dobro“, je zaklical in udaril v ponujeno mu desnico mornarjevo, „dobro, mornar bom in grem z vami na morje, ako vam je všeč. Zamudim tako nič ne na suhem“, je pristavil tiho — „in čimprej pridem od tu, boljše je.“

„A tako! Ali se koga bojiš, moj dečko?“ se je zasmel oni in mu čvrsto stresel desnico. „Nič se ne boj, nikdo ti nič ne more, ako je stari Tomo Žar s teboj.“

„Ne, ne“, zakliče Boris, ki se je resno prestrašil, da bi mogel njegov novi gospodar misliti kaj slabega

o njem — „ne, nikdar še nisem napravil nič hudega, vsakemu človeku pogledam lahko prosto v obraz.“

„Tako?“ mu reče mornar in pogleda ostro v oči, kakor bi mu hotel s pogledom preiskati srce. Boris ni odmaknil pogleda, njegove čiste, modre oči so zrle trdno in zvesto mornarju v temno oko.

„Prav torej, moj dečko!“ je dejal končno Tomo Žar; tako namreč se je imenoval. „To je bilo odkrito-srčno povedano, in upam, da postaneva še dobra prijatelja. Sedaj pa z menoj“, je pristavil in premeril hitro s steklom še enkrat okolico.

„Pojdiva, čas je, da vzdignemo sidro; moj krmar mi je dal že dvakrat znamenje, naj grem na krov. Torej, Boris, še enkrat si oglej ta kraj, potem ga ne dobiš tako hitro pred oči. Videl boš le sinje morje, predno dosežemo kak pristan.“

„In kje je cilj našemu potovanju?“ je vprašal Boris radovedno.

„Najprej gremo proti Braziliji, kamor peljemo tovor in potem skozi Tiho morje proti vzhodno azijskim lukam, kjer naložimo raznovrstnega kupčijskega blaga.“

„Proti Braziliji!“ Bilo je, kakor bi električna iskra prešinila mladeniča po vseh udih, tako ga je prevzela beseda: „Brazilija!“ Doma je imel staro knjigo, v kateri je bila popisana vožnja v Brazilijo in čudoviti dogodki v tej deželi. Zato se mu je zdela najlepša dežela na svetu, katero si je predstavljal v mladostni, sveži domišljiji. In ravno sedaj, ko je stal na pragu in ni vedel, kam bi obrnil korak, ga je dobra

sreča pripeljala na tir, ki si ga je želel od najzgodnje mladosti. Nenadoma je stala bodočnost pred njim, vsa obsijana od vedrega, svetlega solnčnega sija, vsa gorka in vesela, a pred pičlo uro je bila še vsa zastrta od temnih oblakov. Zato je sledil svojemu voditelju z lahkimi koraki po obrežju navzdol in kmalu nato je stopil v čoln, ki ga je pripeljal na prijazno, nepreveliko ladjo.

II.

Na krovu «Morske lastavice».

„Halo, kapitan, kakšnega novincea pa peljete s seboj?“ so bile prve besede, ki so zadonele Borisu na uho, ko je komaj stopil na ladjo. Dečko je presenečen pogledal, a obraz neznančev ga je takoj pomiril. Bil je to star mornar, krepkih, od zraka in vremena zarisanih potez na obrazu, a drugače zelo dobrodušen. Slonel je ob ograji, razkoračenih nog, in žvečil pri tem tobak.

„Korenjak, ki se je naveličal življenja na suhem“, je odgovoril kapitan. „Na morje ga vleče, da vidi tuja ljudstva in dežele.“

„No, in sedaj naj ga prevzamem jaz v vzgojo?“ je rekel mornar, ki je opravljal ta posel na „Morski lastavici“. Tako se je imenovala ladja.

„Mi že storimo, kar je v naših močeh, Koščak“, se je smejal kapitan mornarju. „Gotovo bosta drug z drugim zadovoljna; a sedaj na delo! Ali je moštvo že obedovalo?“

„Že pred uro“, se je glasil mornarjev odgovor.

„Dobro, torej naj vzdignejo sidro, in po reki navzdol! Medtem pa stopimo v kajito, da vidimo, kaj bo za kosilo. Boris, ti greš danes z menoj! Pri mizi ti vse razložim, kaj imaš početi v prihodnje.“

Boris je bil kmalu poučen o vsem; svojo culico je vzel s seboj v spodnje prostore, kjer mu je kapitan sam odkazal posteljo. Pri obedu mu je povedal, da bo najprej neke vrste paznik na ladji, in črni kuhar, ki se je imenoval Caesar, mu je razložil, kje so različne shrambe.

Služba ni bila težka; saj je skrbel samo za red v spodnjih prostorih, kjer so spali mornarji, in nadzoroval je, koliko se je vsak dan potrošilo. Duh po smoli mu je bil sprva zoprn, tudi spanje v ozkem prostoru mu ni ugajalo, zato si je vzel že prvi večer posteljno opravo na krov. Seveda je moral že opolnoči kar hitro zopet nazaj; tedaj je pričelo nenadoma deževati, kakor da se je utrgal oblak.

Prvi dnevi so mu prešli prav izvrstno, in zavest, da je začel novo življenje in da stoji sedaj sam na svetu, da si sam služi kruh, mu je dajala svežih moči. Družčina mu sicer ni posebno ugajala, ker mornarji so trdi ljudje, ki ne poznajo mehkih besed. „Morski lastavki“ se je mudilo; v Novem Jorku je ostala samo tako dolgo, da so bili njeni papirji v redu, potem pa je odplula takoj na široko morje proti svojemu cilju.

O vožnji prvih osem dni ni Boris nič vedel; spominjal se je samo, da je takoj drugi dan nastopilo slabo vreme in se je vznemirilo morje. To pa je bilo tudi vse. Pozneje pa so tudi sledile temnejše slike, kako se je opotekal po krovu, slab, neznano izmučen, polegal slaboten po vseh kotih in si želel smrti. Zdelo se mu je, da je padel enkrat po stopnicah in razbil polno košarico krožnikov ter obležal v

nezavesti; drugič mu je bušknila slana morska voda v obraz. Vse to pa je plavalo v nejasnih, temnih oblikah v njegovem spominu, in koncem tedna je bil silno ubog; morska bolezen ga je tako zdelala, da ni popisati.

Med tem časom ga je namestoval kuhar; čeprav se je spočetka trudil, da bi se obdržal na nogah, je slednjič vendar oslabil in moral leči.

Kuhar je bil Mulat voljnih, kodrastih las, bolj svetle barve, a drugače popolen zamorec. Bil je ponosen na svoje pokolenje, a se vedno prepiral z nekim mornarjem, ki je bil pravcati črnc od reke Kongo. Večkrat je pretil med njima nevaren kreg. Čeprav je bila mulatova mati zamorka, je vendar gojil strasten srd do tega plemena. Ali to je že v navadi. Zamorec sovraži vsak spomin na svoje pokolenje, na zaničevan in teptan rod, a drugi črneci zaničujejo rojaka-odpadnika, ki meni, da je belokožec.

Boris je prestal morsko bolezen in prišel zopet k moči in zdravju. Bili so že daleč na odprtem morju, nikjer ni bilo več videti suhe zemlje, le tuptam se je pojavilo posamezno jadro na obzorju in prekinilo enakomerno dolgo vožnjo. Tedaj je Boris spoznal prvič, da se je zelo motil glede življenja na ladji. Mislil je, da nima mornar na širokem morju nika-kega opravka, temveč, da samo sedi in se pelje naprej. A sedaj je videl, da ni nikjer več in različnejšega dela kakor na ladji. Mornarji morajo vse opraviti in delati, kar je na suhem posel rokodelcev.

Najprej treba sidro potegniti na krov in je varno pritrditi; verige, s katerimi je bilo pritrdjeno, morajo

v spodnje prostore, ker na krovu ne sme biti prevelike teže. Potem očistijo ladjo, jo nanovo prebarvajo, in nato se začne delo z jadri in vrvmi, ki ne prestande nikdar kakor pri poljedelcu oranje. Redno vsako noč se postavijo straže; del moštva spi, a drugi bedé. A ladja plava vedno naprej, noč in dan, po silnih globinah, da kamen, privezan na najdaljšo vrvico, ne doseže dna. Pri krmilu mora stati vedno kdo, da po kompasu določa ladji pravo smer.

Boris se ni dosti pečal s temi stvarmi; ako je bil s svojim delom gotov, je stal po cele ure ob robu ladje, kjer je bil postavljen mal top, in je opazoval delfine, ki so često v celih trumah spremljali ladjo. Potovanje je bilo hitro in srečno pri kraju; že trideseti dan so prejadrali ekvator, in tedaj so šegavi mornarji okopali Borisa v slani vodi po stari šegi, češ, da ga bo Neptun spoznal za svojega. Potem pa je šlo proti Braziliji; morje je bilo mirno, včasi je nastala popolna tišina brez vetra, in ladja je plula počasi. Petdeseti dan po odhodu iz Hudsona so zagledali zopet suho zemljo.

Jutro je bilo krasno, in na krovu je vladalo veselo življenje. Človek je le navajen najbolj trdnih tal in si želi zlasti po daljši vožnji stopiti na mirna tla, čeprav je imel na ladji vse ugodnosti. Mornarji na „Morski lastavici“ so se že nasitili slanega mesa na slani vodi ter si želeli svežih sadežev in sveže vode.

Pred njimi je ležala razprostrta v vsej svoji krasoti najlepša luka vsega ogromnega ameriškega kontinenta. Strme, ostro odsekane gore so kipele v azurno-modro obzorje, temni, gosti lesovi so se razprostirali

skoro prav do rmenega obrežja, v katero je butalo in šumelo morje in trepetajoče krone lepih kokosovih palm so se zibale ter podajale pokrajini poseben čar. Boris je bil ves prevzet te naravne lepote; čudovita zelen na obrežju ga je opajala. Morje je bilo tiho in gladko kot zrelo; množice rib so se igrale v njem ter so se često z vsem orjaškim telesom pognale iz vode. Bela jadra so švigala ob obali ali hitela v pristan. Čudovito zgrajeni ribiški čolniči so se poigravali po valovih, navadni splavi so se gugali neokretno semintja. Vse to ga je očaralo in kot prirastel je stal na krovu, dokler ga ni krmar opozoril, da ga kliče delo. Zagromel je nad njim, zakaj prodaja zijala; niso ga vzeli zato na ladjo, da bi lenuhal in kradel Bogu čas. Gor se bo še lahko nagledal.

To ga je pomirilo in mu napolnilo z veseljem srce. Torej je nameraval kapitan dalje časa ostati tukaj in ga pustiti na suho zemljo. Šel je radostno na delo, da bi ne ozlovoljil svojega gospodarja ter bi moral nazadnje še ostati za kazen na ladji.

Proti poldnevu se je „Morska lastavica“ toliko približala obali, da se je lahko spoznalo razločno strehe hiš v malem primorskem mestecu med temno-zelenim drevjem. Razločevale so se celo postave zamorcev, ki so se gibale ob gozdnem robu.

Mala reka se je tu izlivala po globoko zarežani zaseki iz gorovja, in „Morska lastavica“ je plavala ravno proti izlivu. Kapitan je velel enemu mornarjev, da je preskusil morsko globočino. Morje je postajalo vedno bolj plitvo, in ladja bi lahko obtičala na pesku.

III.

V Braziliji. — Boj z morskimi razbojniki.

Bližali so se suhi zemlji, in zdelo se je, kakor bi gozdna obal rastla iz morja. Tenki, prosojni vonj, ki je dozdam nalik tančici ležal na pokrajini, se je izgubil v senčni gozd, in vse se je pokazalo bolj jasno in določno. Četrto ure kasneje je „Morska lastavica“ zletela v mali pristan, sidro se je zapičilo v morje.

Komaj je obstala ladja, že je privrela truma zamorcev v svojih malih čolnih na krov, kjer so prodajali vsakovrstne južne sadove, banane, melone, kokosove orehe in drugo. Kapitan jih je zapodil h kuharju, ki je nakupil toliko, kolikor je mislil, da bo potreboval. „Morska lastavica“ je ležala kakih osem dni v malem pristanu, in Boris je večkrat smel izstopiti na suho zemljo, kjer je občeval s tamošnjimi prebivalci. Najrajši pa je hodil po mični okolici ob mali reki in našel kmalu, da se nahajajo na obeh straneh velike plantaže za kavo in sladkor. Tam so delali črni sužnji.

Najbolj so ga zanimale plantaže za kavo, ki se prideluje v Braziliji izborne kakovosti. V mladih nasadih so bili samo grmiči, na katerih je zorelo kavino zrnje, v starejših pa so stala prava mala drevesa, deset do petnajst črevljev visoka in pokrita s temno-

zelenim, pegastim listjem. Med temi so stala višja listnata drevesa, da so senčila kavine nasade, ki so bili popolnoma podobni gozdovom, da ni pravilna enakomernost vsajenih vrst izdajala plantaž.

Boris se ni mogel dosita nagledati teh mičnih nasadov in rad se je sprehajal v njihovi hladni senci. Ali tudi plantaže za sladkor so imele zanj privlačno moč; videl je tudi cimetova drevesa, muškatne orehe in ovijalko, ki daje dehtečo vanilijo.

Bilo mu je, kakor bi se sprehajal v sanjah po pravljičnem svetu. Stvari, o katerih je že slišal poprej ali o katerih si ni mogel misliti, da bi rastla na navadnih drevesih v gozdu, so stale tu okrog njega kakor pri njem doma hrasti in javorji; palme so rastle kakor topoli v severnih deželah.

In k temu še črni ljudje s širokimi nosovi in debelimi ustnicami, ki pa so bili sužnji, in so jih gospodarji lahko prodali kakor živino, konje ali govedo, ter jih neusmiljeno bičali. Srce mu je bilo močnejše pri misli, da so to vendar tudi ljudje, in kako bi njemu bilo hudo, ako bi mu prodali mater.

Zanj je bilo vse novo, kar ga je obdajalo, zato ni utegnil misliti na minole čase; zdaj so ga najbolj zanimali črnci. Vzrok temu je bil predvsem njegov kapitan, ki je bil mnogo bolj ljudomil kakor mnogi drugi Amerikanci. Dva večera zaporedoma se je pogovarjal z Borisom o mukah ubogih sužnjev in govoril, kako velika sreča bi bila za uboge sužnje, ako bi mogli ubežati v svobodne Zjedinjene države. Ali to ni bilo mogoče; več tisoč milj so bili narazen, a med njimi so bile vroče, gosto obljudene dežele, v

katerih so stanovali sami lastniki sužnjev, in ti re-veži ne bi mogli uiti svojim zatiralcem. Ujeli bi jih in še strašnejše trpinčili, ker so si drznili misliti na svobodo.

„Ali če bi pobegnili na kakšno ladjo“, je rekel Boris, in oči so mu zasijale pri tej misli. „In ladja bi takoj odplula na morje, daleč ven na odprto morje, kamor ji ne bi mogli slediti hudobni ljudje . . .“

„Da, ako bi srečno odjadrali“, je dejal kapitan in zmajal z glavo. „Ako bi ladjo zalotili, potem se usmili Bog! Ti rjavi lopovi bi obesili takoj človeka na prvo drevo.“

Kapitan je sklenil na hrbtu roki in šel zamišljen po kajuti parkrat gor in dol; potem je rekel:

„Ne gre, ne gre! Če bi samo malo sumili o tem, takoj mi vzamejo ladjo in nas še povrh obesijo.“

Kapitan ni več omenil o tej stvari. Kar je pripeljala „Morska lastavica“ blaga, so ga izložili, potem so jo napolnili z deželnimi pridelki.

Zadnji dan pred odhodom je priveslal k ladji večji čoln; v njem sta bili dve gospe in en gospod. Hoteli so se peljati skupaj. Gospod je bil trgovec, ki je imel na enem Južnih otokov plantažo, kamor se je mislil sedaj preseliti z obema sestrama.

Deseti dan je zapustila „Morska lastavica“ brazilsko luko in odplula na odprti ocean; krenila je proti jugu.

Več dni je preteklo; vlekla je sveža sapa, in „Morska lastavica“ je pustila za seboj že lep del pota. Mornarji so se dolgočasili, peli enakomerno in opravljali svoja dela. Kapitan se je sprehajal po ozkem

medkrovu, in krmar je slonel čez nizki rob in spregovoril včasih kakšno besedo s svojim gospodarjem.

„Gromska strela, kaj pa je to, kapitan“, je dejal nenadoma in segel po daljnogledu — „kakšno jadro pa je tam proti severo-zahodu?“

„Kje?“ zakliče Žar in pogleda presenečen proti kraju, kamor je nameril njegov krmar steklo, je zopet odmaknil, si otrl desno oko in pogledal še enkrat.

Slednjič je bil gotov z opazovanjem, a nikakor zadovoljen; podal je kapitanu cev, zmajal z glavo in pokazal proti daljnemu jadru:

„Mislim, da bi bilo boljše za nas, da smo daleč proč od tukaj — oni vrag tamkaj mi ne ugaja posebno; in ne čudil bi se, ako v najkrajšem času ne pade nad nas.“

„Grom in peklo!“ zakliče tudi kapitan, ko je dolgo časa opazoval skozi daljnogled tujo ladjo, „to je za vraga „Morski razbojnik“.“

V naslednjem hipu že so odmevala glasna povelja po krovu in vsa jadra „Morske lastavice“ so se razpela. Letela je kakor ptica, in zdelo se je, da je tuja ladja še ne vidi, ker je še obdržala staro smer. Nenadoma pa se je moglo spoznati, kako je obrnila svoja jadra, in predno je minilo deset minut, že je zasledovala „Morsko lastavico“ v najhitrejšem diru.

Nemirno je opazoval Žar tuja jadra, pogledal včasih proti nebu, ki je tudi grozeče izgledalo in obetalo več kakor ploho.

Predno je minila ura, je izbruhnil vihar. Veter je prihrul z votlim tuljenjem črez morje, in „Raz-

bojnik“ je drčal z viharjem proti beli ladji. Mornarji so bili prepričani o njegovem namenu in si izražali med seboj svoje bojazni.

Kapitanu to ni bilo posebno všeč; vihar je naraščal in potiskal „Razbojnika“ proti „Morski lastavici.“ Še malo in kroglje iz razbojniške ladje bi jo dosegle.

„Vrag vzemi to preklicano skrinjo“, je mrmral; „svoj mezinec bi dal zato, če bi mu prišli izpred nosa.“

„Vsak bi rad žrtvoval prst, če si s tem odkupi vrat“, je dejal krmar.

„Ta črni vrag pa tudi ne vozi slabo.“

Na ladji so pripravili vse za uspešno brambo. Top je bil nabit, in zaboj s streljivom je stal poleg; mornarji pa so se oborožili s sekirami, puškami, vesli in drugim orodjem, da dobro pripravljeni sprejmejo sovražnika v slučaju, ako bi skušal ujeti ladjo.

Tuje jadro se je približalo s hrumečim viharjem, in posamezni deli so se že jasno in določno razločevali; ni bilo več dvoma, da pride v kratkem v strelno bližino.

Kapitan je upal še vedno, da morda prej napoči noč, in da pod njenim varstvom uide nevarnemu zasledovalcu. A solnce je stalo še precej visoko nad obzorjem, ko je prišel sovražnik v bližino, da je lahko začel s streljanjem. Visoko nad krov je pomolil svoj krvavo-rdeči prapor, razbojniški znak, ki je zaplapolal v vetru.

Na „Morski lastavici“ je vse napeto pričakovalo, in blisk na sovražni ladji ter grom jih je poučil, da se je začela borba. Kroglja je udarila pred ladjo v

vodo in plesala še nekaj časa po gladini, predno se je potopila.

Kroglja je pomenila, naj se „Morska lastavica“ ustavi, a Žar se ni zmenil za to. Zablistalo se je drugič na „Razbojniku“, in takoj nato je zabrenčala kroglja tik nad krovom in raztrgala jadro.

„Da bi jih vzel vrag“, zamrmra med zobmi; zacepeta z ного in da povelje:

„Ogenj!“

V tem hipu se je zasvetil na sovražni ladji tretji blisk, zagrmela je tudi „Morska lastavica“, in smrtni sel je hitel svojo uničujočo pot.

Kroglja „Razbojnikova“ je bila zopet nedolžna, padla je spredaj v morje. Toliko bolj odločno je „Lastavica“ govorila z „Razbojnikom“; na „Morski lastavici“ so videli dobro, kako je kroglja udarila sovražni ladji na krov, in so letele trske naokrog. Morski razbojniki so bili razljučeni vsled tega odpora, in cela salva strelav je počila na njihovi dobro oboroženi ladji ter se razpršila po morju, ne da bi povzročila kakšno škodo. Napadena ladja se je nekoliko okrenila, da lažje odbija sovražnika. Nabasali so top, dobro pomerili, Žar sam ga je sprožil, in kroglja je vršela proti „Razbojniku.“ S početka ni bilo opaziti nikakega uspeha, a že naslednja minuta je pokazala, kako dobro, četudi slučajno, je zadela ta kroglja. S sovražne ladje se je namreč zaslišal silen polom, srednje jadro se je zlomilo, ker ga je prebila kroglja, in z velikanskim hruščem padlo na krov; takoj je bil pokrit popolnoma z jadri, vrvmi in drogi.

Gromoviti vriski so zadoneli na „Morski lastavici“, ker je moštvo vedelo, kakšne usode jih je rešil srečni strel. Zategadelj niso zamudili niti trenotka ter povse izrabili ugoden položaj. Okrenili so ladjo tako, da se je veter z vso močjo uprl v napeta jadra, in vitka ladja je kot ptica zletela po valovih. Na močno poškodovani razbojniški ladji je vladala velika zmešnjava; roparji so tekali semtertja, da čim preje popravijo škodo in jo zopet udarijo za „Morsko lastavico.“ A še predno je solnce zašlo v ozarjeno morje, je bila že daleč od črnega „Razbojnika“ in kmalu izginila na obzorju.

IV.

V viharju in sili.

Izšlo je solnce drugi dan, zlato in čarobno; „Morska lastavica“ pa, ki je včeraj pokazala svojo hrabrost in odlično spretnost, je bila sama na širokem morju, in celo gori vrhu jarbole ni bilo opaziti nikaškega sledu o poškodovani razbojniški barki. Proč je bila nevarnost, in kapitan se je sprehajal veselo po svoji ladji; vsak mornar pa je dobil kozarček najboljšega ruma.

Odslej se je začel miren čas; nebo je ostalo vedro, veter svež, morje mirno. Bilo je najlepše vreme več dni, in ladja je preletela lep kos pota.

Bili so že daleč od južnega povratnika, ko se je ponoči nenadoma vzdignil veter. Proti jutru je bil zrak težak, in kmalu se je vlekla ladja pod žarečim nebom in po nepremičnem morju.

Barometer je padal in mestu svetlega, z zvezdami posejanega večernega svoda se je razprostiral nad njimi umazan in enakomeren obok. Zrak je bil vroč, nobena sapica ni oživiljala tišine.

Izgubili so se pisani tropični ptiči, ki so zadnje dneve poletavali nad jambori, in trume poigravajočih se delfinov so izginile. Morje je ležalo leno, kakor bi

se hotelo pripraviti za divji, besni ples, kakor bi hotelo zbrati moči za silen izbruh svoje samovolje.

Žar je hodil po krovu semtertja in se oziral zdaj-pazdaj na nebo ali na morje; tudi mornarji so bili resni in zamišljeni.

„Danes bomo imeli še ples z viharjem“, pravi Koščak. „Vsekakor nas čakajo težki dnevi.“

Boris je slišal te besede in se malo prestrašil.

„Ali pride nevihta tako gotovo?“ je vprašal.

Krmar pokaže z desnico na morje.

„Ptice so odletele več milj daleč, da si poiščejo varnih gnezd po duplinah in pečinah“, dé krmar. „Ribe so globoko pod vodno gladino, pisani morski klobuki so izginili, vse živali so se skrile. Po tem se človek lahko ravna, ako hoče.“

„Mogoče pride samo svež veter, ki nas spravi lepo naprej“, meni kapitan. „Zato še nočem takoj speti jader. Vsekakor pa je najboljšše, ako smo pripravljeni. Čolnar!“

„Tu, gospod kapitan!“ se oglasi poklicanec.

„Vsi možje na krov!“

„Da, gospod kapitan!“

„Pripravijo naj se, da snamejo zgornje in zavetno jadro.“

„Na ukaz, gospod kapitan!“

Vsi predmeti so bili dobro pritrjeni, vse premakljivo blago so odnesli pod krov. Vse odprtine in okna so zamašili, mornarji so oblekli nepremočljive suknje, in kuhar je pripravil jedi že za drugi dan. Bilo je nekaj groznega v tem, ko se je moštvo na ladji pripravljalo na boj, takorekoč, na življenje in

smrt. Vse je bilo še mrtvaški-tiho, a ravno v tej tišini je prežal sovražnik; izkušeni pomorščaki so to vedeli in izražali svoja mnenja. Prvi je prisegal, da je videl morskega duha, vsega ovitega z zeleno travo; drugi je pravil, da je ponoči prišla k njemu strašna pošast, podobna ribi. Ves je trepetal pred njo in njenim žrelom, posajenim z dolgimi zobmi, tako da je komaj dihal. To so bila slaba znamenja, ki so napovedovala nesrečo. Sicer so se varovali mornarji, da niso govorili preglasno o tem. Kapitan ni mogel trpeti takih čenč; kregal je praznoverce in plašljivce, ako je slišal od njih takšne govorice.

Proti večeru so se vznemirili oblaki, ki so viseli gosto na nebesu. Tu ali tam je zasijala kakšna zvezda, a takoj izginila.

„Kmalu bo zavihralo“, reče Koščak Borisu.

„Kako se drve oblaki“, zašepeta v strahu mladi mornar. „In vendar ni vetra v zraku.“

Malo minut pozneje je završalo. Temnočrn oblak, nalik orlu z razpetimi peroti, se je prikazal na zahodu pod solncem. Vzbudil se je veter, zavalovil po morju, napel jadra za nekaj trenutkov in se zopet polegel.

„Dol z zgornjim jadrom“, je velel kapitan. Po velje je bilo namah izpolnjeno.

Oblak je rasel in vstajal višje, ves mračen in grozeč. Zopet se je dvignil veter in ječe bežal po morju, penil valove, se zaganjal v jadro in zopet zamrl.

Na vodi se je pokazala sprememba. Kakor modra kača se je plazilo po valovih, zvito in brzo se je pre-

kopicevalo, šumelo in se raztapalo. Kamor je pogledalo oko, povsod ta neznan pojav.

Medtem se je stemnilo. Nenadoma je krvav blisk razsijal vse obzorje. Temni oblaki so se razdelili, in pokazalo se je nekaj zvezd. Zdelo se je, da dežujejo iskre iz neba, nad temnim zastorom, nad oblaki so švigale plameneče točke. Posamezne kroglice so se večale od trenutka do trenutka in popadale slednjič kot velikanske ognjene mase v morje. Sivo nebo je odsevalo daleč naokoli od teh škrlatnih luči in ležalo nalik ogromni, iz plamenov stkani odeji nad nemirnim morjem, ki je dvigalo peneče se valove.

„Kri“, so mrmrali praznoverni mornarji, „kri, to je slabo znamenje.“

Tedaj je prihrul veter sunkoma po zraku. Tulil je in ječal, a v naslednjem trenutku zopet umolknil.

Zopet se je razlegal ukaz kapitanov, ki je velel mornarjem k jamborom.

„Že zopet je tukaj“, je nenadoma nekdo zaklical.

Vsi so se ozrli navzgor; tudi kapitan, ki se ni brigal za budalosti, je pogledal. Nehote pa se je zdrznil sicer tako srčni mož. Ob skrajnjem robu ladje je plavala okrogla, modrikasta svetloba, se dvignila, pa zopet padla ali se umaknila na stran. Črez nekaj sekund je izginila, a samo za nekaj hipov, potem pa zopet plesala gorindol po jamboru. Mahoma pa je padla navzdol in obvisela enemu mornarjev nad glavo.

„Kliče te“, so mu zaklicali tovariši v grozi; modrikasti plamen se mu je zibal še vedno nad glavo.

Celo kapitana je mrzlo spreletelo. Zdrav razum mu je seveda rekel, da to ni nič drugega, kakor ogenj sv. Elije, ki često zasije zlasti v tropičnih deželah na vrhu jamborov. Znano mu je bilo tudi, da ta prikazen vzbuja pri mornarjih praznoverje, ki mislijo, da mora oni umreti, komur se zaleskeče nad glavo. Žar se ni mogel ubraniti nekega težkega čuvstva. Temen mrak, skrivnostna, neznana tišina, vse to je bilo vzrok, da mu je postalo tesno pri sreč.

Nevihita se je brzo pridrevila. Na nebu so ugasnile ognjene kroglice, skozi črne oblake so švigali bliski in ježno je bobnel grom.

Težke kaplje, sprva počasi, a potem vedno močnejše so začele pljuskati in biti na krov. To šumenje pa je trajalo samo nekaj hipov. Naenkrat se je zazdelo, da se je prelomilo nebo; tisoči jarkih bliskov so križali nebo, „Morska lastavica“ se je plazila težko med velikanskimi valovi in navidez je bila vsa obkrožena od ognja. Potem pa je začel udarjati grom na grom, da se je zdelo, da ocean sam, razrovan v najglobočjih globinah, trepeče, in vršanje njegovih valov se je mešalo s tuljenjem viharja. Kot ob vesoljnem potopu je lilo iz nebes; to ni trajalo dolgo, komaj četrt ure, a voda je stala črevelj visoko na krovu in se ni mogla odtekat.

Naenkrat se pretrgajo oblaki, in tedaj šele se začne pravi vihar. Bilo je tuljenje, kakor bi se podiralo nebo. Poprej je gorelo vse obzorje, a sedaj se je spremenil ocean v velikansko ognjeno morje. Fosforjeva svetloba se je iskrila v valovih, ki so se kopičili kot hiše. Med njimi so zijali prepadi in ladja se

je premetavala v vedni nevarnosti, da jo zalije in pokoplje voda. Na krov so brizgali valovi, bele, pe-neče se gore so stale vsak trenotek kot neprodirni zidovi pred ladjo ter se razsipale pod kiljem. Nikdo ni več govoril; v tuljenju in gromu bi se izgubil vsak glas.

Vihar je plesal in zavijal na vse štiri strani; butal razsrjene in razpenjene valove drugega ob drugega, da so se razbijali, ter oviral ladjo, da se je morala vsak hip bati, da se ne pogrezne v morje.

Mornarji so izpolnili vsak ukaz kapitanov, in vsak se je trudil, da reši ladjo pogina.

„Na pomoč!“ Obupen krik je nenadoma prevpil vihar. Silen val se je zagnal ladji na krov in odplul s seboj mornarja, ki se ni dosti trdno oklepal vrvi. Vse je bilo zaman, vihar je oglušil zadnji krik nesrečneža. Strah je objel njegove tovariše, ko so ga videli izginiti v razburkanem morju. Bil je oni, katerega je zaznamovala ognjena krogla.

Napram takšni razdivjani prirodni sili je človek slabo bitje, ubog črviček.

Ura za uro je minila, nevihta se ni plegla. Proti jutru so mornarjem moči že skoro upadle, ali vkljub temu si niso mogli niti za hip privoščiti počitka. Veljalo je boriti se na življenje in smrt!

Nastopilo je jutro in zopet večer. Nevihta je besnela še vedno. Žar je dajal povelja z znamenji; razumel ga ni nikdo. Utrujenost se je polastila vseh.

Tik pred polnočjo je zadonel od prednje straže glasen klic, obličje mornarjevo je bilo blede kot zid.

„Tuja fregata!“ je zaklical. Kapitan da povelje in na krmilu se nahajajoča mornarja obrneta ladjo. Mornarji so stali bledih obrazov na krovu; spreletavala jih je groza.

Zopet je zažarel blisk, in v svetlobi se je razločilo, kako je neka tuja ladja šinila tik mimo „Morske lastavice.“ Krmilo je bilo obrnjeno in jadra so visela navzdol, raztrgana na tisoč kosov. Ob glavnem jadru je stal mož, ledenih lic, belih las, lomil roke in jih stegal nasproti.

„Ladja, ki je izgubila moštvo“, zakliče kapitan.

Njegovim besedam ni verjel nikdo. „Leteči Holandec je bil“, so mrmrali mornarji, prepričani, da je bila to pošastna ladja, ki jih opozarja na smrt.

Vihar je še vedno naraščal. Vedno novi vrtinci so gnali vodo navzgor, gore so rastle, silni sunki so pretresali ladjo. Zagorel je znova blisk, in treščilo je v sprednje jadro, ne da bi ga vžgalo.

V naslednjem trenutku je planil zopet velik val proti ladji. Enako slapu je grmel in rjovel; sapa je mornarjem zastala.

„Usmili se, Oče nebeški!“ so vzdihnili mornarji, ki so dosti izkusili ter bili vajeni viharjev. Morda je bil to zadnji sunek, „Morska lastavica“ je ječala.

A počasi se je vrla ladja zopet dvignila iz razpenjenega morja, prestala je najhujši udar. Počasi je ponehaval ljuti srd razdivjanih sil. Vihar je iz-

gubljal svojo moč, valovi so postajali manjši. Gosti, črni oblaki so izginjali z nebeškega svoda, tupatam je celo zatrepetala zvezda skozi razpoko.

Minil je vihar, pomirilo se je morje. „Morska lastavica“ je prestala nevarnosti; mornarji so popravili povzročeno škodo in postavili nova jadra. Ugoden veter je gnal ladjo proti jugu.

V.

Goreča ladja.

Zrak je bil vedno hladnejši in v bližini skalnih otokov je „Morsko lastavico“ zopet ujel vihar. Nekaj dni kasneje se je že nahajala v ledu in snegu na najjužnejšem koncu ameriškega kontinenta. Tam moli v morje gigantični hrbet skalnega gorovja; na njegovih pečinah in divjih čerih se razbija neutrudno morje. Neprodiren jez njegovi sili in razkačenemu srdu!

Z dosti ugodnim vetrom so zapluli v vodovje Tihega oceana, in „Morska lastavica“ je hitela z razpetimi jadri gorkejši in milejši klimi nasproti. Križali so morje, koledar na ladji je kazal 24. gruden.

Božič, lep čas, in nikjer ni lepši kakor v domačem krogu. Tedaj poteče v neskaljeni sreči, tako veselo kakor tedaj, ko si v materinem naročju prvič iztezal ročice migljajočim lučkam nasproti. Potem niti ne veš, kako je na božični večer, gozd tih in žalosten, kako se oblaki pode tako nemirni po nebu, kako se utrinjajo zvezdice, in celo morski valovi tako čudovito mrmrajo in šume, se love in pljuskajo, kakor bi jim bilo dolgčas v tej pusti samoti.

To je čas, ko se nam vzbude v srcu zopet lepi spomini izza mladosti v domovini; tedaj stopijo pred

dušo slike iz rodne zemlje, otresejo s sebe prah pozabljenja in zopet ožive v lepi, sladki svetlobi.

To je čas, ko se ne moreš ubraniti solz; spomini potrčkajo na duri tvojega srca, in orosi se ti oko. Daleč od doma si v širnem svetu, in trudna ti je glava. Spomini pa stoje na pragu tvojega srca in hodijo po trnjevi poti tvoje mladosti. Obujajo davne minole dogodke, stoje in plakajo, vsi tužni . . .

Tako je bilo z Borisom; ni imel prijaznega doma, nikdo mu ni prižgal svečic na božičnem drevescu ali ga z ljubečo roko peljal k mizi, polni božičnih darov. Sveti večer je bil zanj često prav tih in samotni, ali bila je vendar domovina, slovenska zemlja, ki ga je obdajala. Spominjal se je s posebnim veseljem Božiča na Kranjskem, ali to je bilo zdavnaj. Samo malo se spominja najzgodnje mladosti. Tedaj je bila še mati živa, in na sveti večer sta postavila v kotu jaslice. Ali to je bilo samo enkrat . . .

Njegov oče je bil mračen človek, in dolgo ni ostal v slovenski domovini. Sreče ni bilo, oče je postal vedno osornejši; slednjič je ostal sam na vsem božjem svetu.

Sedaj je tukaj na ladji. Mirno se ziblje po tistem morju, balzamične sapice mu božajo čelo, modro nebo je nad njim in morje pod njim je tudi modro. Lepo je, ali vseeno mu je tako težko pri srcu, tako neskončno žalosten je. Tako ubog je, tako zapuščen. O, domovina, kje si, kdaj te vidim zopet!

Zopet je minilo nekaj dni, in „Morsko lastavico“ je zadela strašna usoda. Bilo je v noči na tretji

prosinee, ko mornarji na straži opazijo lahek dim, ki je prihajal iz notranjih prostorov. Kapitan je bil takoj obveščen o tem. Takoj so našli, od kod je prihajal dim: Ladja je peljala s seboj mnogo prediva ter drevesne volne, in tam se je užgal ogenj. Poskušali so sicer ugasniti požar, a ni bilo mogoče dospeti tja, kjer je imel ogenj svoje ognjišče. Storili so, kar je pač bilo mogoče. Da bi zabranili zraku pristop, so vse vrzeli zamašili, kolikor se je dalo. Ali moštvo je upalo zastonj, da uduši na ta način ogenj. Kljub vsem odredbam je ogenj naraščal in vročina na ladji je bila vsak dan večja. Večkrat na dan so morali na palubi politi tla z vodo.

Ali kako je nastal ogenj? Kapitan je zaslišal vse mornarje, ali vsi so prisegali, da ni nikdo zagrešil nikake neprevidnosti. Torej se je moralo blago na kak način zapaliti samo od sebe.

Ukrenjena določila niso zadostovala, zato so na krovu prevrtali male dupline in brizgali vodo skozi nje; ali niti to ni pomagalo.

Žar se je posvetoval z najstarejšimi mornarji, kaj bi počeli v tem nevarnem položaju. Sklenili so premeniti smer vožnje, da dospejo do kakšnega avstralskega otočja. V tem stanju je „Morska lastavica“ nadaljevala pot; razpeli so toliko jader, kolikor so jih mogli nositi jambori.

Ogenj je vedno bolj napredoval, v sprednjem delu ladje ni bilo več mogoče stanovati. Vročina je bila grozna, in bilo je očitno, da mora ogenj prejalislej izbruhniti na dan.

Ali dosežejo do tedaj varno luko? To je bilo vprašanje, ki je vznemirjalo vse. Ako ostane veter ugoden, je bilo upanje, da se rešijo.

Ali ugodni veter se je kmalu izpremenil, in v naslednjih dneh je bilo morje silno nemirno in premetavalo ladjico semtertja; moštvo ni imelo niti trenotek počitka. In vendar so skoro z veseljem opazovali vodo, ki je obdajala ladjo.

Ogenj pa je medtem neprestano napredoval. Vročina je postala tako močna, da je bilo le v zadnjem delu ladje še mogoče stanovati. Če pa so mornarji pritisnili uho na medsteno, so čuli zadušeno praske-tanje. Strašna katastrofa ni mogla biti več daleč. Da bi bilo vsaj morje mirno! Potem bi se rešili lahko v čolne. Ali k nesreči je gnalo visoke valove, in zato ni bilo niti misliti nanje.

Da obvarujejo spalne prostore vsaj nekoliko pred dimom, so notranjo steno prepregli z mokrim platnom. Ali to je malo pomagalo, in vročega, vlažnega zraka ni bilo možno vdihavati.

K sreči sta bila glavni in desni jambor železna, sicer bi bili spodnji deli že gotovo pregoreli, in se sami zrušili, ladja pa bi bila izgubljena.

Štirinajst dni je že bilo preteklo, odkar se je zanetil ogenj. Služba na ladji je bila vedno težavnejša, in le na zgornjem krovu je bilo mogoče muditi se, na palubi pa so bila tla že pošteno vroča. Voda ni več mogla ohladiti desk, katere je že lizal plamen. Smola se je cedila iz lesa, razpokline so zevale.

Da je bila nesreča še večja, je nenadoma veter začel vleči z vso močjo. Vzdignil se je pravecati orkan,

ki je ladjo zagnal popolnoma iz tira. Divje je šumel ocean, in valovi so pljuskali črez ladjo. V morje spuščeni čoln se je takoj prevrnil in potopil.

Kapitan je naročil ob pravem času vzeti iz spodnjih shramb, kamor sedaj ni bilo več mogoče, mnogo živil; več sodov osoljenega mesa in suhorja, sodček ruma, več posod z vodo je bilo shranjenih na krovu. Vzeli so tudi odej, nekaj platna za jadra in najpotrebnejše orodje, da v slučaju potrebe lahko hipoma ostavijo ladjo.

Nenadoma je nek neznansk hrušč prebobljel tuljenje oceana. Razpoke so se vsled zračnega pritiska dvignile in črn dim je bušil iz njih.

Kapitan pogleda na morje, kjer se valovi penijo in razbijajo. V notranji del ladje je pot zaprt vsled gostega dima; v čoln, ki visi ob krmilu, je pot še prosta, ravnotako v malo jadrenico, pritrjeno ob zadnjem delu.

Mornarji planejo k čolnu, da ga spuste v morje, ali kapitan jim zastavi pot.

„Nazaj!“ zakliče, „v taki lupini zaupati se morju, bi bilo preveč drzno.“

Mornarji slušajo in splezajo kvišku po spletenih lestvicah, da si na jamborih poiščejo zavetja.

Nekaj ur pozneje zadone v spodnjem prostoru silne detonacije. Notranja stena se razpoči, vroč zrak in dim se privali na prosto. Takoj se popno plameni navzgor, zanetijo najbližnji jambor, šalupo in ob strani viseči čoln. V naslednjem hipu nov pok. Srednja odprtina zleti v zrak in ognjen val se vzpne kvišku do sredine glavnega jamborja.

Kakor iz plavža se vali sopar in dim; prednjega dela ladje ni več mogoče videti. Ognjena pregraja loči ladjo v dva dela.

Požar raste z grozno naglico, mogočni plameni švigajo po zraku, da odseva morje v krvavem žaru.

Razdivjan orkan buči in sope v to orjaško peč, „Morska lastavica“ leti v ognju skozi temo. Zdi se, da mornarjem ni rešitve: Ali skočiti v morje, ali v plamen, druge poti ni . . .

„Halo, skalni greben!“ zakriči krmar.

Kapitan sam skoči h krmilu, da bi obvaroval ladjo nevarnosti. A bilo je prepozno. Silen val je zagnal kvišku ladjo, in potem se je stresla in zaškripala. Kot da je vzdihnila . . . V viharju se je slišal prasket in hrušč, ladja se je zamajala, zopet jo je silen sunek stresel v vseh njenih tečajih. Še enkrat se je zazibala in obstala. Naletela je na kleč, ni mogla več nikamor.

VI.

Na samotni skalni kleči.

Komaj je minila polnoč, niti mesec, niti zvezde ne svetijo na nebu, in v neznani grozi prebijejo ponesrečenci naslednje ure. Poleg tuljenja viharja zaslišijo kmalu nek poseben šum.

„Voda priteka v ladjo“, meni krmar. „Bog daj, da bi pogasila ogenj.“

Stari Koščak je imel prav; kmalu je bilo čuti ostro šumenje, znak, da sta voda in ogenj prišla v dotiko. Proti jutru so se zmanjšali plameni, ki so sikali skozi glavno razpoko v sredini. Mestu žarečega plamena se je valil gost, črn dim v vlažnih vrtincih iz različnih razpoklin. Le tupatam so še švigali posamezni ognjeni jeziki, a kmalu ugasnili.

Ko je prvo jutranje svetlo se razlilo po obzorju, je vsakdo gledal v daljavo. A zaman se je oko oziralo po suhi zemlji, vsenaokoli se je širilo samo morje. Le na severu se je kazal nekak otrov. Bil je razjedenega obrežja in sestojal iz samih pečin; bil je oddaljen kakih sto korakov, skale so se dvigale do petdeset črevljev visoko. Ozek pot je vodil do otrova, in za časa oseke bi se mornarji, ki jim je obtičala ladja, lahko rešili tja. Takoj dalje pa je bilo zopet temno morje, globoka voda; tam se je končaval greben.

Ogenj je pritekajoča voda popolnoma udušila; noben plamen se ni pokazal več.

Ker so bila tla na krovu še vedno razbeljena, je ukazal Žar mornarjem, naj jih pridno polivajo z vodo; že po dveh urah so zamogli mornarji zopet hoditi po krovu.

Prvi mornar je pregledal ladjo znotraj in zmeril, da stoji voda v ladjinih prostorih tri komolce visoko. Vendar je ni dal mornar takoj s sesalkami odstraniti; naj prej korenito uniči ogenj!

Mornarji so znašali medtem iz ladje one predmete, katere je pustil ogenj, na višje ležeča mesta skalnega otoka; tam so postavili iz platna tudi več šotorov.

V skladišču ogenj ni napravil toliko škode, kakor so domnevali. Večji del sodov za vodo in zabojev z živili je ostal nedotaknjen; tudi v sprednjem delu ladje se nahajajoča shramba za jadra je ostala cela.

Moštvu je zopet rastel pogum. Vsi so se nadejali, da so prestali skušnje, in je tudi veter izgubil svojo moč, in je postalo morje mirnejše. To poslednje dejstvo je bilo zelo koristno, ker bi močni vodni sunki lahko razbili ladjo na čereh.

Proti jutru je nastala plima, in ko se je dvignilo morje najvišje, se je pokazalo, da je „Morska lastavica“ od treh strani obdana od skalnih pečin.

Ko je doseglo solnce višek svojega pota, je zmeril kapitan poldnevno visočino ter šel potem v svojo kabino.

„Naša ladja leži šestnajst stopinj, trideset minut južne širine in stosedem stopinj, trinajst minut zahodne dolžine“, je dejal, ko je stopil zopet med moštvo. „Ladja je obtičala na skalni kleči, ki še ni zaznamovana na nobeni morski mapi. Najbližji so Mendanotoki, sicer oddaljeni še dobrih osemsto morskih milj. Če torej „Morsko lastavico“ rešimo s skalnega grebena, imamo še precej pota, predno dospemo v luko.“

Položaj mornarjev torej ni bil nikakor zavidanja vreden, a odkritosrčno obvestilo kapitanovo jih ni posebno vznemirilo. Celo njihov sopotnik, ki se je peljal na njihovi ladji, je bil pripravljen na vse. Bil je Anglež, imenom Blighon. A tudi njegovi sestri, ki nista bili vajeni takih prizorov, nista vzdihali. Večja nevarnost od dosedanjih jih skoraj ni mogla obiskati; spodnji prostor ladje je bil napolnjen z vodo, suha zemlja daleč proč, in „Morska lastavica“, se je lahko vsak trenotek potopila.

Mornarji so hoteli takoj preiskati škodo, ali v sredini se je iz skladišča še vedno kadilo, in v spodnje prostore ni bil pristop mogoč, da bi zamašili odprtino, kjer je pritekala voda. Medtem so še lahko pretekli tedni in tedni, a vihar bi lahko onemogočil vse načrte, da se rešijo. Ladja bi bila razbita na pečinah kot kos stekla.

K sreči je nastopilo prijazno vreme, barometer je ustajal neprestano, znak, da slede lepi dnevi. Takoj so se začela najpotrebnejša dela; predvsem je veljalo pogasiti ogenj v srednjih skladih, kamor ni dosegla pritekajoča voda, in je ogenj naprej požiral.

Blago se ni dalo rešiti, temveč so morali ogenj med dvema vodnima plastema zadušiti. Sesalke so začele svoje delo znova.

Prvi mornar je nadzoroval pri tem, a kapitan je šel v spremstvu mladega Borisa, ki se je za časa nesreče vrlo držal, na ostrov, da si ga natančnejše ogleda in skrbno načrta njegovo sliko.

Skalni greben sta kmalu ogledala: njegove stene so padale strmo v morje, ki je bilo silno globoko. Obstojal je iz velikanskih bazaltnih pečin prizmatične oblike. Nikjer ni bilo niti sledu življenja; nobene rastline, ne školjke ni bilo. Veter še ni prinesel sem nikakega semena, da bi vzknilo; pomorske ptice še tu niso iskale zavetja.

Črez uro sta se vrnila na ladjo, in Žar je zaznamoval ostrov pod imenom „Strma kleč“.

Pet celih dni so mornarji ogenj gasili, kar se jim je tudi posrečilo.

Lepega dne ni imel Boris na ladji nič opraviti in s kapitanovim dovoljenjem je splezal na vrh grebena. Razgledal se je naokrog po morju, a zdelo se je, da je spalo. Tako je bilo mirno. Narahlo se je zibalo, kot bi dihalo. Na severni strani opazi Boris ob pečinah razbit čoln; pleza po skalah navzdol k njemu ter vidi, da ga je samo polovica. Močna vrv je bila ovita okrog velikega hloda in nanjo je bil pritrjen mal sodček.

Boris stopi bližje; zdelo se mu je na prvi hip, da se je na teh razbitih deskah nekaj zgodilo, kar je moralo biti strašno, da se je tu odločevala usoda člo-

veka, vrženega na ta zapuščeni otok. Po dolgem trudu se mu posreči, da odbije dno sodčku, in iz njega pade že ves zarjavel in preperel kos papirja. Zgane ga in vidi na sredi napisanih par besed, ob robovih je pisava pobledela. Razložil je črke:

N. —ušče— ostr. 32. vr.

Na drugi strani je bral razločno napisane besede: „Morje me je zagnalo na ta otok, kjer sem prebil celo večnost. Glad je bil moj tovariš. Z zadnjimi močmi sem zbil skupaj nekaj trhlih desk in se izročil morju. Kdor to najde, naj moli za mojo dušo“. — Čudovito so Borisa pretresle te besede. Oni ubogi mornar torej, ki se je rešil na ta otok, pa ga gnan od gladu in žeje zopet zapustil, je postal žrtva mrzlega morja. Zaupal se je zelenim vodam, a niso ga ponesle med usmiljene ljudi, temveč ga pokopale v svoj hladni grob. Njegov splav pa so vrgle nazaj med skale, rogajoč se človeški slabosti. Boris je pomislil usodo tega mornarja, prosil zanj božjega usmiljenja, potem pa ga skoraj zavidal, češ, našel je mir, ognil se je viharjem življenja po dolgem in krutem boju. A on in njegovi tovariši? Ali jih ne čaka ista usoda? Veliko morje jih loči od suhe zemlje, ako jim ne bo sreča dala ugodnega vetra, morajo umreti in gledati živi v grob. Ali ne, to je še prezgodaj, še je mogoča rešitev, in vsa njegova mladost, srce in duša se je uprla misli na smrt. Boris je pokleknil in molil goreče zase in za svoje tovariše. Zopet ga je navdala srčnost, in nič več ni bilo bojazni v njem. Ves strah je prešel brez sledu, in bolj kakor kedaj je upal v svojo dobro srečo, ki ga reši iz tega položaja.

Sedel je na razbiti čoln, shranil je varno popisani kos papirja, kjer je bila zaznamovana usoda izgubljenega mornarja, in se zagledal po morju. Mirno je valovalo, tako pokojno in nedolžno, kakor bi še nikdar ne ugrabilo in zagreblo v neznanih svojih globočinah kake ladje ter toliko in toliko pomorščakov. Borisu je dihalo morje novo tolažbo v dušo, saj je tako zaupljivo šumljalo in pljuskalo valčke ob njegove noge. Zdelo se mu je, da ga hoče poljubiti in prositi, naj se ne jezi nad njegovo razposajenostjo. Nato vstane, vzame nekaj desk in zakuri ž njimi. Veselo je plapolal ogenj in se popenjal v zrak. Mornarji so mu z ladje mahali s klobuki, Angležinji pa sta gledali mladega dečka na visoki pečini. Ko se je vrnil, sta mu dali svežega sadja, ki sta ga še imeli s seboj iz Brazilije.

Vprav tedaj je nek mornar skočil v morje, da preišče ladjo od zunaj, kje je poškodovana. Našel je votlino ob sprednjem delu; bila je več črevljev velika. A razen te je imela ladja še več drugih poškodb; ogenj je zlasti hudo razsajal po srednjem delu. —

Deseti dan so začeli iz ladje izlagati blago. Težke, premočene bale prediva so škripci vlekli navzgor, jih potem preložili v čoln in spravili na ostrov. Potem je trebalo vodo izsesati, ali ne da bi se zamašila odprtina, to ni bilo mogoče. Mornarji so delali jako marljivo, tudi Boris je bil vedno pri roki. Ko je nastopila oseka, je moral najspretnější mož zopet pod vodo, da zabije bakreno ploščo na zevajočo luknjo. Večkrat je poskušal zaman, a slednjič se je vendar posrečilo z

Borisovo pomočjo. Pokazal se je korenjaka, in Žar ga je zato posebno pohvalil, mornarji pa so mu ponosno stiskali roko. Nato so izsesali vodo iz notranjih prostorov, in čez dva dni že je bilo mogoče ladjo popolnoma zavarovati pred vodo.

Paluba ni bila močno poškodovana, zato pa so toliko več trpeli stranski deli. Notranje deske so malone pregorele, shrambe vse uničene; strop nad njimi se je udril. Bilo je čudno, da ladja ni padla narazen. Poškodbe so bile tako resne, da je krmar celo svetoval, naj „Morsko lastavico“ razrušijo in postavijo manjšo, a trdnejšo ladjico. Na to seveda ni bilo misliti, zato so jo pač popravili, kolikor se je dalo, a za daljše vožnje ni bila več.

Tri tedne so trajala ta dela, a potem je Žar sklenil, da spravi svojo ladjo v globokejšo vodo. Zdelo se je sprva, da pojde to z lahkoto na ta način, da razpno jadra in potisnejo ladjo izmed čeri. Nahajala se je v nekakšni kotlini; hoteli so jo spraviti odtod, ali tedaj se pokažejo zapreke. Ozki vhod je zapirala povprek ležeča skalna stena tik pod morsko globino; „Morska lastavica“ ni mogla preko nje, da ne bi obtičala.

Ali poskusiti je bilo treba; vrhutega je bila tedaj mlada luna, in plima zelo visoka. Veter je vlekel na vso moč ugodno. A bilo je treba biti previdnim; če bi ladja zadela ob skalni greben, bi bila izgubljena. Zasidrati so njen zadnji del za slučaj, da bi jo morali potegniti nazaj v kotanjo. Vrh tega so izpustili dvoje sider zunaj vhoda. Verige so ovili okrog velikanskega

vretena, katerega so sukali mornarji. — „Morska lastavica“ se je začela premikati. Prednji del je bil že onkraj skalnega roba, tedaj so razvili še jadra, a že je začelo pod ladjo nekaj prasketati. Zaman! Morje začne padati, jadra snamejo in začno navijati sidro, ležeče v kotlini. Na skalnem robu bi se ladja kmalu začela lomiti, vsi so nekaj minut v smrtnem strahu; a že se premika in drsi počasi nazaj med pečine.

VII.

»Morska lastavica« splava.

Kaj sedaj? Boris je stal žalosten na krovu. Vedel je, da se nahaja ladja v obupnem položaju. Ako bi nastal kak vihar, bila bi izgubljena; vrgel bi jo ob čeri in razbil. Vreme je bilo dozdej prijazno, a barometer je začel padati.

Za časa oseke je šel kapitan preiskavat oni skalni rob, ki je sedaj gledal iz vode.

„Kaj bi bilo“, meni Koščak, „ako razbijemo rob s cepini? Če se nam posreči, da ga samo osem do devet palcev odbijemo, bi zadostovalo. Ladja bi splavala.“

„Ali to bi nam vzelo preveč časa“, pravi Žar. „V enem mesecu bi bilo to komaj storjeno, ker je ta skala trda kot granit. In delali bi lahko samo za oseke, torej samo dve uri na dan; sicer je skalni rob zalit z vodo.“

„Mesec dni pa ne smemo več tu ostati, sicer nas zgrabijo pomladni viharji. Potem pa je ladja izgubljena.“

Tedaj pa se oglasi Boris: „Saj imamo dva sodčka smodnika; zakaj bi ne razstrelili skale?“

„To je izborna misel, Boris!“ se razveseli kapitan. „Prav imaš, dečko! V bazalt zvrtnemo luknjo, napolnimo s prahom in razženemo v zrak.“

Takoj so šli na delo; eden mornarjev je bil prej rudokop in ta začne na več mestih vrtati luknje.

A delali so lahko samo po uro na dan, zato je minilo šest dni, predno so bili gotovi. Nasuli so v luknje smodnika okrog petdeset funtov. Za ladjo ni bilo nikake nevarnosti, moštvo pa se je zaklonilo na ostrov. Eden mornarjev je zažgal lunto, ki je v četrte ure prigorela do smodnika.

Tri mine so se razpočile skoraj istočasno z votlim pokom. Vse je hitelo blizu, da vidi uspeh. Bil je popoln, smodnik je bazaltno steno v širini petnajstih črevljev in globočini štirinajstih palcev popolnoma razdrobil. Na njenem mestu se je pokazal prekop, katerega je voda počasi polnila.

Ko je nastala plima, je ladja šla skozi prehod brez ovire; takoj nato je plavala prosto po morju.

„Morska lastavica“ ni mogla isti dan nastopiti daljnje vožnje; morala je poprej naložiti tovor, kar ga ni ogenj uničil. Mornarji so nalagali blago, a kapitan je šel na ostrov in tam vklesal v pečino leto in dan, kdaj je ladja obtičala na kleči.

Drugi dan so se mornarji poslovili od pustega skalovja, lahek veter je napel jadra, in dve uri kasneje je izginila „Strma kleč“ na obzorju.

Vsi so bili dobre volje; čeprav ladja ni bila trdna, a tisoč milj je še lahko preplula, in potem so na varnem. Pihal je vzhodni veter, in ladja je plula proti Mendana-otoku.

Prva dva dneva sta minila, ne da bi se pripetilo kaj posebnega. Potovanje je lepo napredovalo. Tretji dan pa se je veter obrnil; začel je vleči se-

verni vzhodnik, zato so morali okreniti jadra. Ladja se je vsled tega nagnila močno na stran. Vso naslednjo noč je ostalo moštvo na krovu; tudi Žar ni zapustil svojega mesta.

„Dva črevlja vode v spodnjem prostoru!“ naznani drugo jutro ladijski tesar.

Žar hiti takoj po stopnicah in vidi, da je resnična žalostna vest.

Sesalke so začele zopet delovati, a vseeno je naraščala voda; naslednje jutro je je že bilo pet črevljev. Vsled tega se je ladja globočje zarila v morje in se okornejše gibala po valovih. Mornarji so hiteli na vso moč, ali vedno globočje je plavala „Morska lastavica“. Mornarji so utrujeni, njihove roke krvave, voda je vedno bolj pritekala.

Ladja postaja vedno okornejša; komaj še se dviga nad valove. Položaj mornarjev je obupen. Le ena pot do rešitve je: Zapustiti ladjo.

Samo en čoln še je preostal; in ker je bil ta za vse premajhen, so sklenili stesati večji splav. Les je pripravljen, in tesar gre takoj na delo. Mornarji so mu pomagali.

En dan je zadostoval, da je bil splav gotov; med posameznimi debli so pritrdili dobro zabite sodčke, da bi splav lažje plaval.

Nenadoma začutijo vsi, kako se stresa ladja pod njimi.

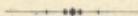
„Potapljamo se“, zadoni v istem hipu. Obupni klici se razlegajo od vseh strani, in vsi planejo na splav. Na ladji je ostal edini kapitan; sredi krova je gledal, kako se je potapljala „Morska lastavica“ pod

njim. Potem jo je zapustil, ji zaklical v slovo in stopil na splav.

Mornarji so se potrudili, da je bil kolikor mogoče trden in trpežen; silna debela so bila zvezana skupaj z verigami in vrvmi, na njih pa so bile pritrjene deske; vse skupaj se je dvigalo tri črevlje nad morjem. Ob robu je bila stesana ograja, da se zavarujejo proti valovom.

Kar se je dalo rešiti iz ladje, so spravili na splav, živila, jadra, orodje in drugo. Gledali so, kako se je ladja potapljala; morje je šumelo in delalo vrtince. Vseh oči so bile obrnene tja. Izginil je krov, in nazadnje je le vrh glavnega jadra molel iz morja. Kmalu ni bilo o „Morski lastavici“ ne duha, ne sluha.

Kapitan Žar je imel solzne oči.

VIII.

Na splavu.

Dvajset oseb je na deskah plavalo po morju. Ali dosežejo zaželeno zemljo, ali požre morje splav in ljudi? Temna je bodočnost pred njimi, šeststo milj so še oddaljeni od rešilnega otočja, a splav ne more na dan več prepluti kakor dvanajst milj, in to pri ugodnem vetru. Nesrečneži so morali računati, da bo trajala vožnja na splavu vsaj dva meseca. Ako pa bi se predrugačil veter in jih gnal proti ameriški obali, bi rabili do tja pet do šest mesecev, ako bi splav vzdržal tako dolgo, in bi ne pošla živila.

Zato je bilo treba ž njimi, zlasti pa s pitno vodo jako varčevati; obedi so bili zelo skromni, samo da sta bila glad in žeja utolažena. A mornarji tudi niso imeli nikakega opravila ter niso mnogo rabili. Najtežje so prenašali pomanjkanje pitne vode. Boris je odpiral suha usta, a ni bilo hladilne rose za njegovo pekočo žejo. Da pozabi nanjo, je šel h kapitanu in se začel razgovarjati ž njim o morju in nevarnostih njegovih.

„Gospod kapitan, ali zakaj bi ne razpeli jadra na prednjem koncu?“ je dejal nekega jutra.

„Zopet imaš prav“, je opomnil Žar.

Še isti dan je tesar postavil jambor in razpel jadro; veter je vel, in splav je tekel hitrejšje.

Vročina je bila silna, zato so mornarji postavili nekakšen šotor na zadnjem delu splava, da bi se vsaj nekoliko zavarovali proti solnčnimi žarki.

Preteklo je že sedem dni, odkar so ponesrečenci zapustili potapljajočo se ladjo, a njihov položaj je še vedno taisti. Samo četrti dan so imeli nekaj spremembe; okolo ladje je namreč kar mrgolelo morskih rib. Boris jih je lovil na jako priproste trnke; zakrivil je namreč žrebelj, pritrdil na vrstico ter nabodel nanj košček suhega mesa. A vendar se mu je posrečilo ujeti lepo število teh rib.

Veselje nad tem ribjim lovom je bilo veliko; mornarji so se spet mogli enkrat dosita najesti, ko so spekli ulovljeni plen. Drugi dan je zmanjkalo teh rib, ker so jih pregnali morski somi, ki so več dni spremljali splav.

Deseti dan se je zopet prevrgel veter in postal močnejši; gnal je splav z veliko naglico pred seboj. To je trajalo več dni, a potem je nastopila morska tišina; niti ponoči se ni ohladil zrak.

Bila je mlada luna in daljni bliski so razsvetljevali obzorje. Moštvo je opazovalo ta prizor z rastočim nemirom, ker je vedelo, da je to predznak elementarnega boja.

Nebeški obok se je skril počasi za črne oblake, zvezde so ugasnile, druga za drugo. Gosti, črni sopari so se zbirali in zastirali poslednje luči na nebu. Vsak hip pa je zažarelo nebo v bledem siju.

Nikdo ni mislil na spanje. Dozdaj je bilo vse tiho v oblakih, a kmalu je postalo bliskanje razločnejše, začulo se je votlo gromenje, ki je prihajalo vedno bližje.

Morje je še vedno mirno, kot bi ležal svinec na njem, dokler se slednjič ne začno dvigati valovi kot gore; to je znamenje, da je v daljavi že izbruhnila nevihta, ki mora v kratkem zahruti tudi nad nesrečnim Žarom in njegovimi ljudmi. Ni jim preostalo drugega, kakor da so se skušali umakniti viharju.

Žarek blisk prekolje temino, bobneč grom mu sledi, in trenotek kasneje je čuti glasove mornarjev: „Orkan, orkan.“

Kakor da je slišal ta klic, se je zaletel v ladjo in odtrgal šotor ter ga odnesel s seboj. Vetra se mornarjem ni bilo toliko bati kakor pa valov, ki jih je zaganjal vihar.

Splav je plesal med razdivjanim morjem in se tresel vsled neprestanih sunkov. Ljudje na splavu so se z vrvmi privezali za hlode, da bi jih valovi ne odpluli s seboj.

Neprestano se je bliskalo nebo, in treskali gromi. Zdelo se je, da je vse ozračje v plamenih; tudi po morju so se križali bliski in švigali proti obzorju.

Dve celi uri je divjala nevihta, voda je grozila razušiti splav. Val za valom se je podil proti nesrečnejšem, ograja je že bila zdavnaj zlomljena, in zato so bili vsi premočeni do kože.

Usuje se še toča, in zrna kakor orehi bijejo uboge ljudi, tleskajo po lesu s silnim ropotom. Vihar je pojenjal medtem, da si počije za nov napad.

Jambor grozi vsak hip zagrmeti na tla, ker so se potrgale vrvi. Ponoči je nevihta razsajala najhujše; valovje je premetavalo splav, in vedno se je bilo bati, da se obrne narobe in pokoplje pod seboj uboge ljudi. Morje je odplulo več živil seboj. Nenadoma se vlije silen val zviška na ladjo; par sekund so bili vsi pod vodo. Ko se val razlije, ni več na krovu dveh mornarjev; pogoltnila jih je vodna sila.

Proti jutru utihne nevihta; uro kasneje zasiže solnce izmed oblakov, ki so se podili po nebu. Na splavu so spoznali šele zdaj, koliko škodo jim je povzročil vihar. Ostalo jim je le še nekaj suhorja, in videli so že, kako se jim bliža suha pošast, strašna lakota. Edino to jih je tolažilo, da je veter pihal ugodno proti zaželjeni suhi zemlji.

Boris je prenašal junaško vse napore pomorskega življenja. Privadil se je na vedno nevarnost in skušal razvedriti sestri gospoda Bligthona, ki sta obupno zrla proti nebu. Povedal jima je že zapored vso svojo zgodovino, opisal svoje življenje od rane mladosti v daljni domovini, in videlo se je, kako se obe gospe zanimata za dečka, ki je zdaj delil z njima enako usodo.

Nastala je zopet tropična vročina, ki je neznosno mučila potnike; pojavljal se je glad, ta neusmiljeni gost. Vsem so upadla lica, in oči so se jim čudno svetile.

Mornarji so zopet skušali naloviti kaj rib. Na zakrivljen žrebelj so pritrdili kos rdeče tkanine. Ali na to vado niso privabili dosti živali; samo nekaj po-

žrešnih morskih prebivalcev je hlastnilo po rdeči robi in se zataknilo na žrebelj.

Dvajset dni so bili že na splavu, izročeni morju na milost in nemilost. Nič niso mogli več preračunati, kje se nahajajo. Na kateri strani je suha zemlja? Živel so v strašni negotovosti; obdajala jih je sama voda od vseh strani. Na obzorju se ni pokazala ne vroče zaželjena dežela, ni se zasvetilo belo jadro. Nobena ladja ni zašla v ta neskončni krog, v katerem sta se spajala nebo in morje, a v sredini je plaval lesen, slab splav.

Boris je položil roko nad oči in strmel v daljavo.

IX.

Rešeni.

Na splavu ni bilo več nikakšne hrane, in glad je nastopil trdo svojo vlado. Zadnji grižljaji so pošli, in že tri dni ni nikdo okusil ničesar. Zaman so pričakovali spanja, da bi tedaj pozabili na lakoto. Trepalnice so se zaprle sicer, a mesto spanja je prišla mrzlična omotica. Nekateri so posebno silno trpeli; od muk so glasno kričali in škripali z zobmi ter se grizli v ustnice.

Pregovor pravi: „Kadar je sila največja, je božja pomoč najbližja.“ Bilo je proti večeru, solnce je imelo kmalu zatoniti; tedaj stopi stari Koščak h kapitanu in mu pošepeta na uho:

„Gospod kapitan, ladja je na obzorju! Ali bodimo še tihi!“

„Ladja, li res, Koščak? Upam, da se niste zmotili!“

„Stare oči vidijo v takih slučajih zelo dobro,“ pravi zaupno pomorščak. „Ali predvsem ne smeta gospe o tem nič vedeti, drugače se preveč razburita. Gospod kapitan, pogledjte sami, ravno za jamborom!“

Da, v istini je bila ladja, ali še zelo oddaljena. Vsi potniki so jo že opazili, in na splavu je bilo slišati: „Ladja na obzorju, ladja, ladja!“ O, kakšna

svetla nada je počivala v teh besedah! V trenutku so bili vsi na nogah, in pogledi vseh so bili obrnjeni proti izhodu, kjer se je belila ladja-rešiteljica.

„Ako nas le opazi, smo rešeni,“ zakliče Žar. „Ali s čim naj bi vzbudili pozornost? Ladja je vsaj šest milj oddaljena. Ah, gospodična Bligthon, posodite nam svoj rdeči robec. To bo izvrstna zastava in vidljiva daleč naokoli.“

Gospodična Bligthon je z veseljem dala na razpolago svoj robec. Boris se je vspel po jamboru, kolikor ga je ostalo, in rdeči prapor je veselo zavihral po zraku. Vsa srca je napolnila nada, da bo zdaj konec neznosni bedi. Ali solnce je zašlo, ne da bi na ladji opazili nesrečneže.

V silnem razburjenju so prestali noč. Ali bo ob zori še ladja na obzorju? Zdani se; in veselega koprnjenja so gorela mornarjem lica, ko vidijo ladjo-rešiteljico, da je ostala v bližini. Ali že proti jutru je razpela jadra in se začela počasi gibati. Dvignil se je lahen veter.

Mornarji opazijo z veseljem, da plava ladja proti njihovi strani; ako obdrži sedanjo smer, jih mora srečati.

Boris je zopet splezal po jamboru in plapolal po zraku z rdečim robcem, a na ladji niso videli neznatnega splava, na katerem so viseli ljudje med življenjem in smrtjo. Spremenila je tek in odplula proti severu; izginila je na obzorju.

Izgubili so zadnje upanje, zašel je poslednji svetel žarek, in pred njimi je vstajala temna pri-

hodnjost. Že so videli smrt, ki je plula po sivem morju proti njim.

Mornarji so lovili ribe in to pot so imeli srečo. Spekli so jih in se vsi nasitili. Lesa niso imeli, torej so začeli rušiti splav.

Proti večeru pa nenadoma zopet opazijo jadra, ki so se belila na severu. Kapitan zakliče:

„Zakurite; morda nas reši dim.“

Nagromadili so desk, jih polili s smolo in zažgali. Mogočen steber črnega dima se je valil proti nebu, in že čez četrto ure so na splavu začuli pok iz topa. Na ladji so jih opazili in dali znamenje. Uro kasneje je legel mrak na morje; dim se je izgubljal v temi, zato so zažgali jambor. Gorel je s silnim plamenom in se spenjal visoko v zrak; ogenj se je moral videti milje naokoli.

Dve uri po solnčnem zatonu začujejo ljudje na splavu živahne klice; četrto ure pozneje privesla k njim čoln, v katerem je bilo šest mornarjev.

Bili so rešeni in zahvalili nebesa za spas iz smrtne nevarnosti. Zapustili so zbite deske, na kojih so trepetali v strahu in grozi 26 dni. Stopili so v čoln, ki jih je pripeljal k ladji. Bili so preslabi, da bi po spleteni lestvi splezali sami na krov, zato so jim pomagali rešitelji. Kapitan in njegovi ljudje so bili jako prijazni z njimi.

Od radosti so bili vsi izvan sebe; solze so se jim lesketale v očeh in lica so se jim svetila sreče.

Odpeljali so se proti Sandviškim otokom. Vsled izvrstne postrežbe, ki so jo imeli ponesrečenci, so se

kmalu zopet okrepili, le stari Koščak, Borisov prvi učitelj na „Morski lastavici“ ni mogel več priti k moči. Ves trud zdravnikov je ostal brezuspešen; kljub najpožrtvovalnejši skrbi je umrl peti dan. Pritrdili so njegovo truplo na desko, jo obložili s kamenjem in spustili v morje. Kapitan Žar je govoril kratek slovesni pozdrav svojemu staremu drugu in tovarišu v mnogoterih nevarnostih in naporih.

* * *

Mornarji s ponesrečene „Morske lastavice“ so si odpočivali od truda, ki so ga morali prestati za svoje usodne vožnje po „Tihem oceanu“. Kapitan Žar se je takoj sprijaznil s poveljnikom ladje; povedal mu je, kaj vse je moral prestati in kako je izgubil ladjo.

„A, tudi nam je že slaba predla ob zadnjem viharju,“ je pripomnil njegov novi znanec. Bil je visoko vzrastel mož, pravcati orjak, dolge, častitljive brade in vitkega stasa. „Ako hočete poslušati, vam povem.“

„Z veseljem,“ je zaklical Žar. „Tembolj nas bo to zanimalo, ker nam je nesreča vzela ladjo, in nas je zatekel vihar z najljučjim besom. Boris, stopi bližje, koristno je zate, da slišiš, kaj vse se pripeti mornarju.“

„Sem že tukaj,“ se oglasi mladi mornarček za njegovim hrbtom.

Kapitan začne pripovedovati:

„Bili smo na prostranem morju že sedmi dan, ko nas neko noč preseneti strahovit naliv. Voda na vseh straneh, da se je zdelo, da iz morja lijejo valovi na ladjo. Ko je ponehal dež, je bilo morje razburkano, in penilo se je ter brizgalo bele curke mornarjem v obraz. A to je bil šele slab začetek. Drugi dan je zaoril vihar, in nastalo je tako strahovito tuljenje, prihajalo je iz morja, iz valov, da se je zdelo, kakor bi se lomilo morsko dno. Vihar se je zaganjal po morju, in vstajali so kot gore visoki valovi, se razbijali drug ob drugega s pošastnim treskom in se pogrezali kot ubiti zopet nazaj v neznan brezdn. Raztepeni zrak je ječal kot bi jokali morski duhovi, kot bi prosili pomoči mornarji, ki jih je pogoltnilo morje.

Vihar je slavil svoj praznik ves dan in vso noč. Proti jutru je drvil memo nas črno ladjo polomljenih jarbol. Na njej so stali mornarji prepadenih obrazov in streljali iz topov, da obrnejo pozornost nase . . .“

„Prijetelj, zdi se mi, da smo se tudi mi srečali s to ladjo. Srednji, glavni jambor je bil prelomljen?“

„Da, da, čudno, kje ste jo videli?“

„Zdi se mi, da je to bila roparska ladja „Morski razbojnik“, ki je navalila na nas, pa tega bo že par tednov.“

„Da, da, bila je videti roparica, ker je imela takšno obliko in je bila s streljivom dobro založena.“

„Kdo bi si mislil! Planila je na nas kot roparska ptica na divjo srno, a srečen strel iz naše ladje ji je zdrobil jarbolo.“

„Ubogi vragovi, drago jih je to veljalo. Zakaj vse se mi zdi, da se je „Morski razbojnik“ potopil.“

„No, kar so iskali, samo to so dobili. Pomislite, prijatelj, da je bilo njim samo za to, da upropastijo in oropajo trgovske ladje, ki križajo v Tihem oceanu. Da jih ni srečen strel odgnal, težko da bi že davno ne izginil brez sledu na morskem dnu, a v najboljšem slučaju bi morda vzdihoval zaprt na njihovi ladji, dokler me bogata odkupnina ne reši.“

„Da, to je res, in jaz, kapitan, lahko prosteje zadiham, ker je najnevarnejša tolovajska družba izginila z morskega površja.“

„Da, nadaljujte, kaj je bilo potem?“

„Bili smo v viharju, ki je igraje premetaval kot orehovo lupino našo ladjo po vodnih gorah in grebenih. Razbojniška ladja se je zaletavala od ene strani na drugo, nenadoma pa se je dvignil velikanski vodeni steber pred nami in med črno jadrenjačo. Velikanski orkan se je namreč zaril v morje, nastal je strašen vrtinec, in tedaj se je dvignila velikanska količina slane vode in šinila navzgor. Nastalo je prasketanje in vršanje in bela, ostra megla nas je zagrnila. V tem pa nas že iznenadi neznansk curek, ki je zagrmel zviška na našo ladjo s takšno silo, da je vse zaječalo pod njim, da je zastokala ladja kot v brezupu. Za trenotek sem mislil, da smo že izgubljeni, no, polagoma si je ladja zopet opomogla in po valovih drsela naprej. Ko so se razkadile megle, ni bilo o „Morskem razbojniku“ sledu. Najbrže je treščil vodeni steber, imenovan „morske hlače“ nanj z vso silo ter ga pogreznil pod seboj. Videli

smo v dalji še nekaj črnih brun in kakor bi se jih oklepalo več ljudi. No, razložiti nismo mogli nič, niti jim priti na pomoč, ker je orkan delal z nami, kar se mu je poljubilo.“

Boris se je spomnil ob tem pripovedovanju razbitega čolna in napisal, ki ga je našel v sodčku na kamenitem, pustem otoku. Povedal je kapitanu o svojem dogodku.

„Čisto mogoče je, da je kak ponesrečenec z razbojniške ladje se rešil na otok, a pozneje se predal usodi.“

„Res, žalostno so završili tek svojega življenja. Kakršno življenje, taka smrt.“

Ob zanimivem pripovedovanju jim je čas naglo pretekal, ladja jih je nesla z neovirano brzino po lahno krožeči gladini. Mornarji z „Morske lastavice“ so kramljali med seboj in se greli na krovu na prijaznem solncu. Sredi med njimi je bil Boris; opazil je že večkrat, da sta sestri gospoda Bligthona osobito ljubeznjivi ž njim. Izkazovali sta mu posebno pozornost in se očitvidno zanimali zanj. Pokličeta ga k sebi in povprašata po domu, po starših. Boris jima je vse razodel, živahno in gorko je pripovedoval o svoji slovenski domovini, kjer mu je tekla zibel, kjer je otrok rajal po krasnih dolinicah, solnčnih bregovih in se kopal v čistih, zelenih vodah. Kako je bilo tedaj lepo, ko je imel še ljubo mamico, ki mu je povedala toliko lepih pravljič, mu znala tako prisrčkano zapeti lepe slovenske pesmi. Kako je potem moral na morje, kjer je izgubil mater, prišel v severno Ameriko, a sreče ni bilo. Očetu je vse izpod-

letelo, kamor se je obrnil, dokler ga ni povabila s seboj bela žena. — Borisu so se medtem svetile solze v očeh, in malo da ni glasno zaplakal ob spominu na mamico, ki so jo zagrnili tajni morski valovi.

Starejša sestra Bligthon, katero je globoko gnila Borisova povest, ga vpraša:

„No, mali junak, kam te zdaj pelje pot?“

A mali junak ji ni vedel odgovoriti, otožno se je nasmehljajal in se zagledal proti obzorju, kjer se je navidez dotikalo nebo morskega površja, kakor bi hotel videti, kaj mu krije bodočnost.

Bligthonovi sestri sta se med seboj tiho pogovarjali, a nato stopi zopet starejša k njemu:

„Ali ne bi hotel z nama na najino posestvo? Ne bo ti hudega.“ Boris je zadrhtel veselja in nekega čudnega strahu pred bodočnostjo. Kaj bo še z njim, kako se igra usoda!

„Prej povprašam svojega gospodarja, kapitana Žara, ako mi on dovoli.“

„Pač ne bo imel vzroka ti braniti. Vendar vprašaj!“

Žar se je jako začudil, ko zasliši to ponudbo. Seveda ni branil Borisu, temveč mu z veseljem dal dovoljenje.

V bližnjem pristanu sta se Bligthonovi izkreali in Boris. Sedli so na nek angleški parnik in ta ga je prepeljal na novi dom. Kmalu se je udomačil in po letih postal oskrbnik širnih posestev svojih do-

brotnikov. Ima celo upanje, da postane sčasoma vse njegovo.

Kapitan Žar se je pri svojem novem prijatelju jako dobro počutil. Stopil je ž njim v zvezo, in čez leto že je vozil zopet po morju v novi, trdno in trpežno izdelani ladji. Tedaj je že bilo vse pozabljeno, vse trpljenje in izgube. Nova „Morska lastavica“ vozi še vedno po „Tihem oceanu“.
